
Tatínek řekl: „Maluj, co vidíš.“ A tak malovala

Tatínek řekl: „Maluj, co vidíš.“ A tak malovala

Helga Hošková–Weissová je jedním z mála terezínských dětí, které přežily válku. Do Terezína odjela s rodiči jedním z prvních transportů měsíc po svých dvanáctých narozeninách. Psal se prosinec 1941. V kufříku mimo jiné vezla i blok na kreslení a pastelky. Její kresby zachycující každodenní život v ghettu se staly jedinečným dokumentem vyprávějícím o lidských osudech za zdmi Terezína.

Jaký byl předválečný život v Libni pro malé děvče?

Libeň byla vždy dělnická čtvrť. Naše rodina se nijak neodlišovala od ostatních, žili jsme jako všichni sousedé. Kamarádila jsem se s libeňskými dětmi, chodila jsem na hřiště, do školy... Mou poslední třídou základního vzdělání byla čtvrtá třída, pak jsem jako židovské dítě byla vyloučena. To se psal školní rok 1939/40.

Na začátku války jste už nebyla tak malá. Jak jste tyto události vnímala?

Mám pocit, že i menší děti situaci chápaly. Mně bylo 10 let a musela jsem to chápat, neboť nás začínali postupně izolovat od veřejného života. Zakazovali nám přístup na různá místa, šla jsem například s kamarádkami na hřiště a tam byl nápis „Židům nepřístupno“. Hodně nám v té době ale pomáhali lidé z místní sociální demokracie.

A chápaly to i kamarádky, že se s vámi najednou nesmí přátelit?

To je dost důležitá otázka. Chápaly to taky, ale různě. Někdo se třeba úplně izoloval, to nikomu nevyčítáme. Některé kamarádky k nám ale chodily dál. Mám jednu známou, se kterou jsem teď po letech znovu navázala kontakt a která k nám začala chodit právě v té době. Do té doby jsme se ani moc nekamarádily. Před pár lety jsme se potkaly. Řekla jsem jí: „Já jsem na to nikdy nezapomněla, moc jsem si toho tenkrát vážila.“

Odpověděla mi: „To bylo tenkrát samozřejmé, že člověk musel svůj vztah k tomu všemu nějak vyjádřit.“ My jsme sami říkali: „Nedělejte to, je to nebezpečné.“ Protože to bylo opravdu nebezpečné, styk se Židy byl zakázán.

Poprvé jsem se ale s antisemitismem setkala mnohem dříve. To jsem byla v první třídě, přišla holčička a řekla dětem: „My jsme se učili, že Židi ukřižovali Ježíše. Nehrajte si s ní, ona je Židovka.“ Přišla jsem domů s pláčem a ptala se maminky: „Proč mi to říká? Vždyť já jsem nikoho nezabila...“

Po prázdninách už jste nesměla nastoupit s dalšími spolužáky do páté třídy. Vzdělávala jste se dál třeba formou domácího vyučování?

Samozřejmě. Oficiálně pro nás byla škola zakázaná. V Praze existovala jedna jediná židovská škola v Jáchymově ulici, která ovšem nemohla pojmout všechny děti, takže do ní jsem nechodila. Fungovaly ale různé pololegální kroužky, které organizovala židovská obec. Skupinky přibližně deseti dětí se scházely v bytech, kde je učili židovští studenti, kteří byli také vyloučeni ze škol. Tak jsem absolvovala pátou třídu. Ze šesté třídy jsem absolvovala jen dva měsíce, protože už jsme odešli do Terezína. Vyučovalo se ale i v Terezíně. I když oficiálně bylo povoleno jen kreslení a ruční práce, byly děti vyučovány téměř ve všech předmětech, což je téměř zázrak, neboť neexistovaly pomůcky ani prostory. Výuku nevedli jenom pedagogové, ale do Terezína přicházeli lidé ze všech oborů a profesí, byli tam i spisovatelé, hudebníci a malíři. Ti všichni se dětem věnovali. Židovská samospráva pro děti zřídila „dětské domovy“ a snažila se dětem život všemožně ulehčit. Starali se o nás tzv. „betreueři“, opatrovníci, kteří se nám nesmírně věnovali po všech stránkách. Vyučování se ale muselo tajit. Venku před budovou vždy někdo stával a před případnou kontrolou esesáků varoval výkřikem „Návštěva jde!“ a my všechno okamžitě schovali a začali jsme si kreslit nebo zpívat...

Kreslit jste nepřestala ani v Terezíně...

Když jsem se na začátku nesměla stýkat s tatínkem, protože jsme s maminkou bydlely odděleně v ženských kasárnách, posílala jsem mu alespoň psaníčka. Jednou jsem mu poslala i svou kresbu. Byla to naivní dětská kresba, jak dvě děti stavějí sněhuláka. Vzpomínka, protože něco takového se v Terezíně samozřejmě nedělo. Tatínek mi podobnou cestou vzkázal: „Maluj, co vidíš.“ Takže to byla moje poslední dětská kresba a já jsem začala popisovat každodenní život v Terezíně. Za ty tři roky, co jsem tam byla, jsem vytvořila asi 100 kreseb.

Ty jsou dnes velice důležité, protože v Terezíně bylo zakázáno filmovat a fotografovat, takže neexistují téměř žádné dokumentační snímky. Samozřejmě jsem nebyla jediná, kdo tyto věci maloval. Dospělí malíři oficiálně pracovali v tzv. kreslárně, kde zhotovovali materiály pro německé tiskoviny a hlášení. Tajně ovšem také popisovali život v ghettu a snažili se prostřednictvím kreseb na nás upozornit svět venku. Jedna kresba byla bohužel zachycena a bylo řečeno, že je to lži-propaganda. Všechny umělce tehdy sebrali a přemístili na Malou pevnost. Všichni zaplatili tuto kresbu životem. Naštěstí se neočekávalo, že by se obdobné kresby mohly nacházet i v dětském domově.

Jak se lišily vaše kresby od ostatních, jež v Terezíně vznikaly?

Vedle mých obrázků a kreseb dospělých malířů jsou z Terezína zachovány ještě další dětské kresby. Ale ty jsou úplně odlišné, protože vznikaly v povolených hodinách, které vyučovala umělkyně Friedel Diecker-Brandeisová. Pod jejím vedením vytvářely běžné dětské motivy – motýlky, kytičky, domečky... Ty děti je neviděly, ale malovaly své vzpomínky. Ona jim chtěla uchovat taková témata, aby si vzpomněly, jak jednotlivé věci vlastně vypadaly. Protože některé děti přišly do Terezína tak malé, že na svět venku rychle zapomínaly nebo jej ani nepoznaly. Mezi kresbami je i obrázek husy, která jde po čtyřech nohách. To dítě husu nikdy nevidělo, jen slyšelo, jak zvířata vypadají. Pak se jim i vzpomínky a současnost míchaly – nakreslily třeba vázičku s kytičkou a k tomu v rohu třípatrový kavalec. Už zapomněly, jak vypadá normální postel. Friedel Diecker nechávala děti kreslit i volná témata. A tak se objevovaly šibenice, rakve a pohřby... Při poválečné likvidaci ghetta se na půdě dětského domova našly dva kufrы dětských kreseb, které byly předány Židovskému muzeu v Praze. Vyšly i v knížce pod názvem Motýla jsem tu neviděl.

Moje kresby byly ale jiné než od dospělých umělců, protože dítě se zaměřuje na detaily, které dospělí třeba i záměrně vynechávají, jako jsou knoflíky, vzory látek...

Vaše kresby se také podařilo zachránit...

Před deportacemi z Terezína dále na východ jsme se snažili některé pro nás důležité věci předat někomu, kdo tam ještě zůstával. Než jsem v roce 1944 odjela, nechala jsem své kresby u strýce, který pracoval v evidenci a byl tam až do konce války. On je zadržel v kasárnách a díky tomu, že přežil, se zachovaly i kresby.

Lze ve vašich dětských kresbách sledovat nějaký vývoj?

Kresby nakonec vyšly i knižně ve verzi i česko-německo-anglické. Je zajímavé, že vyšly právě v Německu. První obal měl německý název Zeichne, was du siehst (Maluj, co vidíš). Když se kniha začala prodávat v Terezíně, tak ji zejména Američané odmítali kupovat, protože nechtěli nic německého. Požádala jsem nakladatelství, aby udělali ještě obal s anglickým názvem. Ale proč to říkám. Na základě této knihy byla uspořádána putovní výstava, na níž seřadili snímky tematicky, ne chronologicky. Podle mě je ale důležitější vidět obrázky tak, jak vznikaly. Začíná to tím sněhulákem a končí hromadou mrtvol z Mauthausenu. Mezi tím jsou pouhé tři roky, na tom se dá dobře ukázat, co všechno se může s člověkem za tu dobu stát.

Helga Weiss

Draw What You See

A Child's Drawings from Theresienstadt/Terezín
Deutsch · Český · English

Když jste se po válce vrátila zpátky do Libně, měla jste za sebou stále jen pět tříd základní školy...

Když jsem se vrátila, bylo mi patnáct a musela jsem především dohnat základní školu. Pak jsem se rozhodla pro studium na grafické škole, k tomu jsem ale studovala i gymnázium, abych měla i klasické vzdělání.

Na Vysoké škole uměleckoprůmyslové jste měla to štěstí, že jste se dostala do ateliéru Emila Filly. Jak na něj vzpomínáte?

Filla mě hodně zaujal svou osobností a tvorbou, mám pocit, že náš výtvarný styl měl něco společného. Na mých prvních malbách je jeho vliv patrný. Možná by se našel i dodnes. Bohužel zemřel, když jsem studovala v druhém ročníku.

Převážná většina vašich kreseb působí dost ponuře, až depresivně. Měla jste někdy i optimističtější období?

Měla jsem taková dvě. V 60. letech jsem získala 10týdenní stipendium v Izraeli. V té době jsem už chtěla s válečnou tematikou jednou pro vždy skončit. Tam ze mne všechno pesimismus spadl a okouzila mě krajina, barvy, lidé, atmosféra. Druhé, kratší radostné období, kterému říkám růžové, nastalo, když se narodila první vnučka. Objevují se náměty jako pleny na šňůře, dítě v postýlce nebo bačkůrky.

Výtvarnice a "veselejší" obraz inspirovaný pobytem v Izraeli

O svých životních osudech jezdíte vyprávět do škol po celém světě. Lze vysledovat nějaký rozdíl v dotazech či postojích mezi studenty jednotlivých národností?

Rozdíly jsou velké, zvláště v Německu. Je snazší to poslouchat, když jste potomci obětí než pachatelů. Stává se, že za mnou studenti přijdou a ptají se: „Mám se stydět za to, že jsem Němec? Víím, že můj dědeček byl u SS, já se za to stydím.“ Já jim říkám: „Vy nejste vinni za to, co se stalo, ale jste zodpovědní za svou budoucnost, proto musíte znát svou historii.“

[About Us](#) [Search](#) [Search History](#) [Projects](#) [Terms Of Use](#) [Feedback](#)

Petra Hoffman

**USC
SHOAH
FOUNDATION
INSTITUTE**
FOR VISUAL HISTORY
AND EDUCATION

V I E W I N G S C R E E N

Helga Hosková

Video: 1 of 7

Video
 Slide Show

To report a video problem click here

Segments

- Biographical Profile
- Keywords in Testimony
- People in Testimony
- Search in Testimony
- Donor Recognition

Maximize/Minimize Data

Next Result

Previous Result

Back to Search Results

New Search

Save to Projects

Print Testimony

Segment#: 3 +

Segment#: 4 +

- Czechoslovakia 1918 (November 11) - 1939 (March 14)
- Prague (Czechoslovakia)
- synagogue attendance
- Fuchsova - grandmothers, maternal
- Irma Weissova - mothers

Copyright © 2009 USC Shoah Foundation Institute

Příběh Helgy Hoškové–Weissové je zaznamenán i v archivu Institutu USC Shoah Foundation pro vizuální historii v Evropě. Přístupový bod k archivu byl v lednu 2010 slavnostně otevřen na MFF UK.
 (Lucie Kettnerová)